BAB 8

GANGGUAN GAJET TERHADAP TUMPUAN IBADAH

Siti Nur Hadis A Rahman, Siti Suhaila Ihwani dan Juhazren Junaidi

8.1 PENDAHULUAN

Bab ini memberi tumpuan kepada aspek yang unik dalam konteks Malaysia, iaitu impak gajet terhadap ibadah remaja Muslim. Dimensi ini jarang diberi tumpuan dalam kajian penggunaan gajet secara global, tetapi amat relevan dalam konteks Malaysia, dengan 86.2% responden kajian ini beragama Islam dan ibadah merupakan salah satu asas penting dalam pembentukan sahsiah serta hubungan manusia dengan Pencipta-Nya.

Dari perspektif pembentukan rohani, dapatan menunjukkan gambaran yang paling ketara berbanding aspek-aspek lain yang dikaji. Item 10.1 menunjukkan 35.0% pelajar bersetuju bahawa gajet mengganggu tumpuan mereka ketika beribadah, angka tertinggi dalam seluruh aspek keagamaan ini. Item 10.4 pula menunjukkan 25.2% bersetuju bahawa mereka menghabiskan terlalu banyak masa dengan gajet berbanding beribadah. Selain itu, 20.1% pelajar yang memilih "tidak pasti" bagi Item 10.1 juga perlu diberi perhatian kerana mereka mungkin belum menyedari sepenuhnya tahap gangguan yang dialami ketika beribadah.

Untuk memahami dapatan tersebut dengan lebih mendalam, bab ini menghuraikan hubungan antara penggunaan gajet dengan ibadah daripada dua sudut yang saling melengkapi. Sudut pertama ialah perspektif psikologi kognitif yang menggunakan teori perhatian Wickens (2021) untuk menjelaskan mekanisme bagaimana gajet boleh mengganggu tumpuan ketika beribadah. Sudut kedua ialah perspektif Islam yang menganalisis konsep khusyuk sebagaimana dihuraikan dalam al-Quran dan tafsiran ulama, serta implikasinya kepada remaja Muslim dalam era digital. Gabungan kedua-dua perspektif ini memberikan pemahaman yang lebih menyeluruh tentang hubungan antara penggunaan gajet, tumpuan dalam ibadah dan pembentukan rohani.

8.2 TUMPUAN DALAM IBADAH: PERSPEKTIF ISLAM

Bahagian ini menyusun perbincangan kepada dua subtopik, iaitu Takrifan dan Kedudukan Khusyuk dalam al-Quran dan Khusyuk sebagai Pencegahan Akhlak Mazmumah. Gabungan kedua-dua subtopik ini memberikan gambaran yang lebih menyeluruh tentang isu yang dibincangkan.

8.2.1 Takrifan dan Kedudukan Khusyuk dalam al-Quran

Penulisan Sai et al. (2020) tentang analisis perbandingan makna khusyuk antara Tafsir al-Jalalayn dan Tafsir Melayu Nusantara mendedahkan kedalaman konsep ini dalam tradisi keilmuan Islam. Dari sudut bahasa Arab, istilah *khusyuk* berasal daripada akar kata *kha-sha-'a* yang dihuraikan dalam sembilan kamus muktabar dengan sebelas makna, namun kesemuanya berpusat pada dua makna asas: "tunduk" dan "merendah diri". Huraian makna khusyuk menunjukkan bahawa khusyuk merujuk kepada keadaan hati yang rendah dan tunduk sehingga kesannya nyata pada anggota zahir seperti mata, suara dan pergerakan tubuh.

Allah SWT mengaitkan kejayaan hakiki (*al-falah*) dengan ciri-ciri orang beriman dan khusyuk dalam solat dinyatakan secara eksplisit

sebagai ciri utama tersebut sebagaimana dirakamkan dalam Surah al-Mu'minun ayat 1 hingga 2. Penekanan khusyuk sebagai syarat kejayaan ini bukan sekadar nasihat, tetapi merupakan penegasan Ilahi tentang kedudukan tumpuan dan kehadiran hati dalam ibadah sebagai manifestasi keimanan yang paling penting (Sai et al., 2020). Menurut perspektif Tafsir al-Jalalayn dan Tafsir Melayu Nusantara, khusyuk merujuk kepada kehadiran hati yang sedar bahawa seseorang sedang berdiri di hadapan Allah Yang Maha Besar, kehadiran yang mendalam, jauh lebih tinggi daripada sekadar ketiadaan gangguan zahir.

Huraian ini menegaskan bahawa usaha memelihara khusyuk dalam era digital bukan sekadar isu disiplin penggunaan telefon, tetapi merupakan usaha memelihara hubungan yang paling asas dan penting dalam kehidupan seorang mukmin. Hal ini memberikan konteks yang betul kepada data buku ini: apabila 35.0% pelajar mengakui gajet mengganggu tumpuan ibadah, angka itu bukan sekadar data statistik, tetapi merupakan isyarat tentang potensi terhalangnya hubungan rohani yang paling penting dalam kehidupan mereka.

8.2.2 Khusyuk sebagai Pencegahan Akhlak Mazmumah

Yusoff et al. (2018) menjelaskan peranan khusyuk dalam solat sebagai salah satu asas pencegahan perkara keji dan mungkar. Berdasarkan Surah al-'Ankabut ayat 45, mereka menunjukkan bahawa penghayatan khusyuk dalam solat berkait dengan pencegahan tingkah laku negatif. Dapatan dalam kalangan pelajar di Malaysia juga menunjukkan bahawa tumpuan ketika solat berada pada tahap yang perlu diberi perhatian dan keadaan ini telah wujud sebelum penggunaan gajet menjadi semakin meluas dalam kehidupan remaja.

Hubungan antara khusyuk dan pencegahan tingkah laku negatif mempunyai asas yang jelas dalam al-Quran menerusi Surah al-'Ankabut ayat 45 yang menegaskan bahawa solat mencegah perbuatan keji dan mungkar. Nas ini menjadi asas kepada perbincangan Yusoff et al. (2018). Dapatan dalam buku ini turut menunjukkan bahawa tahap gelagat agresif dan permusuhan dalam kalangan responden yang